

Інформаційний лист щодо вартості послуг, які надаються державними та приватними нотаріусами при вчиненні нотаріальних дій

Громадяни досить часто звертаються до відділу з питань нотаріат та нотаріусів Кіровоградської області з питанням стосовно вартості послуг приватного та (або) державного нотаріуса, а також платежів, які входять до цієї вартості.

З цього питання необхідно зазначити, що згідно Закону України «Про нотаріат» від 02.09.1993 № 3425-ХІІ, вчинення нотаріальних дій в Україні покладається на нотаріусів, які працюють в державних нотаріальних конторах, державних нотаріальних архівах (державні нотаріуси) або займаються приватною нотаріальною діяльністю (приватні нотаріуси).

Вищезазначеним законом, зокрема, врегульовано порядок оплати вчинюваних нотаріальних дій державними та приватними нотаріусами.

Звертаючись до державного нотаріуса необхідно пам'ятати, що послуги нотаріуса за вчинення нотаріальних дій є платними і складаються з таких платежів:

- державного мита;
- за надання нотаріусами додаткових послуг правового характеру, які не пов'язані із вчинюваними нотаріальними діями, а також технічного характеру;
- за спеціальний бланк нотаріальних документів;
- за користування Єдиними та Державними реєстрами.

Державні нотаріуси, за вчинення нотаріальних дій, справляють державне мито у розмірах, встановлених чинним законодавством, відповідно до частини 1 статті 19 Закону України «Про нотаріат».

Відповідно до статті 2 Декрету Кабінету Міністрів України від 21.01.1993 № 7-93 «Про державне мито» (далі – Декрет КМ України), державне мито справляється, зокрема, за вчинення нотаріальних дій державними нотаріальними конторами і виконавчими комітетами сільських, селищних, міських Рад народних депутатів, а також за видачу дублікатів нотаріально засвідчених документів.

Відповідно до Інструкції про порядок обчислення та справляння державного мита, затвердженої наказом Головної державної податкової інспекції України від 22.04.1993 № 15, державне мито справляється за ставками у розмірах частин неоподаткованого мінімуму доходів громадян та в процентному відношенні до відповідної суми документа (вартості відчужуваного майна тощо).

Державне мито сплачується до подання заяви чи вчинення дій, за які воно справляється, а у відповідних випадках – при видачі документів.

Статтею 4 Декрету КМ України від 21.01.1993 № 7-93 «Про державне мито» визначено порядок звільнення певних категорій громадян від сплати державного мита за вчинення нотаріальних дій державними нотаріусами.

Так, згідно пункту 18 частини 1 статті 4 Декрету КМ України від сплати державного мита звільняються:

- громадяни, віднесені до категорій 1 і 2 постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи;

- громадяни, віднесені до категорії 3 постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, - які постійно проживають до відселення чи самостійного переселення або постійно працюють на території зон відчуження, безумовного (обов'язкового) і гарантованого добровільного відселення, за умови, що вони за станом на 1 січня 1993 року прожили або відпрацювали у зоні безумовного (обов'язкового) відселення не менше двох років, а у зоні гарантованого добровільного відселення - не менше трьох років;

- громадяни, віднесені до категорії 4 потерпілих внаслідок Чорнобильської катастрофи, які постійно працюють і проживають або постійно проживають на території зони посиленого радіоекологічного контролю, за умови, що за станом на 1 січня 1993 року вони прожили або відпрацювали в цій зоні не менше чотирьох років;

- інваліди Великої Вітчизняної війни та сім'ї воїнів (партизанів), які загинули чи пропали безвісти, і прирівняні до них у встановленому порядку особи;

- інваліди I та II груп.

За надання державними нотаріусами додаткових послуг правового характеру, які не пов'язані із вчинюваними нотаріальними діями, а також технічного характеру справляється окрема плата у розмірах, що встановлюються головними управліннями юстиції в областях. Кошти, одержані від надання таких додаткових послуг, спрямовуються до державного бюджету України.

Плата за надання нотаріусами додаткових послуг правового характеру, які не пов'язані із вчинюваними нотаріальними діями, а також технічного характеру встановлена відповідно до наказу Головного управління юстиції у Кіровоградській області № 75/04 від 24.02.2011 «Про затвердження Тарифів по наданню державними нотаріусами Кіровоградської області додаткових послуг правового характеру, які не пов'язані із вчинюваними нотаріальними діями, а також послуг технічного характеру».

Разом з тим, від сплати за надання послуг звільняються:

1) інваліди Великої Вітчизняної війни та сім'ї воїнів (партизанів), які загинули чи пропали безвісти, і прирівняні до них в установленому порядку особи;

2) інваліди 1-ї та 2-ї груп;

3) громадяни, віднесені до першої та другої категорій постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи;

4) малолітні та неповнолітні діти при видачі їм свідоцтва про право на спадщину;

5) громадяни – за надання їм правової допомоги, необхідної для призначення та одержання державної допомоги та пенсії;

6) фонди підтримки індивідуального житлового будівництва на селі для надання їм правової допомоги при посвідченні договорів іпотеки;

7) громадяни, що відносяться до категорій осіб, зазначених в підпунктах 1, 2, 3, 4 та пенсіонери за віком, при видачі свідоцтва про право на спадщину в установах Ощадбанку та інших кредитних установах;

8) громадяни при посвідченні договорів оренди земельних ділянок відповідно до статті 13 Закону України «Про оренду землі» та земельних часток (паїв) відповідно до Указу Президента України від 03.12.1999 № 1529/99 «Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектору економіки»;

9) учасники бойових дій, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення.

Окрім того, згідно частини 3 статті 34 Закону, нотаріуси при вчиненні нотаріальних дій використовують спеціальні бланки нотаріальних документів.

Плата за спеціальний бланк нотаріальних документів встановлена на підставі постанови Кабінету Міністрів України від 05.08.2009 № 812 «Про затвердження Порядку витрачання, зберігання, обігу спеціальних бланків нотаріальних документів і звітності про їх використання та опису і зразка такого бланка» та наказу Міністерства юстиції України від 04.07.2009 № 2053/5, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 09.07.2009 за № 1043/17059 «Про організаційні заходи з постачання, зберігання, обігу, обліку спеціальних бланків нотаріальних документів і звітності про їх використання» (зі змінами, внесеними наказом Міністерства юстиції України від 03.12.2013 № 2549/5, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 04.12.2013 за № 2056/24588).

Так, пунктом 14 Порядку витрачання, зберігання, обігу спеціальних бланків нотаріальних документів і звітності про їх використання, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України 05.08.2009 № 812 передбачено, що витрати пов'язані з використанням бланків, відшкодовують особи, щодо яких або в інтересах яких вчинені нотаріальні дії.

Порядок ведення Єдиного реєстру спеціальних бланків нотаріальних документів і розмір плати за користування ним визначаються Міністерством юстиції України. Розмір плати за користування реєстром погоджується з Міністерством фінансів України. Від сплати за користування Реєстром звільняються органи державної влади та органи місцевого самоврядування.

Кошти від справляння плати за користування Реєстром зараховуються до державного бюджету України.

За роботу з Єдиними та Державними реєстрами також справляється окрема плата, що встановлюється Міністерством юстиції України.

Так, при вчиненні нотаріальних дій нотаріуси використовують Єдиний реєстр спеціальних бланків нотаріальних документів, Державний реєстр обтяжень рухомого майна, Спадковий реєстр, Єдиний реєстр довіреностей, Державний реєстр речових прав на нерухоме майно та інші.

Чинним законодавством для громадян встановлені наступні пільги за користування Єдиними та Державними реєстрами.

За роботу зі Спадковим реєстром плата не справляється з:

1) інвалідів I та II груп, інвалідів Великої Вітчизняної війни та прирівняних до них осіб – за всі звернення до Спадкового реєстру;

2) дітей-сиріт – за проведення перевірки інформації про наявність або відсутність посвідченого заповіту, спадкового договору або заведеної спадкової справи, якщо така перевірка пов'язана із заведенням спадкової справи;

3) громадян, віднесених законом до I-ї категорії осіб, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи; дітей-сиріт; непрацевдатних за віком; громадян, що успадковують майно осіб, які загинули при захисті України, у зв'язку з виконанням інших державних чи громадських обов'язків або з виконанням обов'язку громадянина щодо врятування життя людей, охорони громадського порядку та боротьби із злочинністю, охорони приватної власності або колективної чи державної власності, а також осіб, реабілітованих у встановленому порядку, – за формування у Спадковому реєстрі реєстраційного запису про видачу свідоцтва про право на спадщину або його дубліката.

• За роботу з Єдиним реєстром довіреностей плата не справляється з:

1) інвалідів I та II груп, інвалідів Великої Вітчизняної війни та прирівняні до них особи, громадян, віднесених до першої категорії потерпілих унаслідок Чорнобильської катастрофи, – за реєстрацію довіреності (у тому числі дубліката довіреності), посвідченої у нотаріальному порядку, у Єдиному реєстрі;

2) інвалідів III групи, а також пенсіонерів, які мають право на пенсію за віком відповідно до статті 12 Закону України «Про пенсійне забезпечення», – за реєстрацію довіреності щодо отримання пенсії (у тому числі її дубліката), посвідченої у нотаріальному порядку.

Також, державні нотаріуси відповідно до статті 29 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», за проведення державної реєстрації прав та їх обтяжень справляють державне мито. Крім цього, за надання інформації з Державного реєстру прав справляється плата, порядок використання і розмір якої встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Послуги приватного нотаріуса складаються з таких платежів:

1) оплата послуг за домовленістю сторін;

2) за спеціальний бланк нотаріальних документів, плата за який установлена на підставі постанови Кабінету Міністрів України від 05.08.2009 № 812 «Про затвердження Порядку витрачання, зберігання, обігу спеціальних бланків нотаріальних документів і звітності про їх використання та опису і зразка такого бланка»;

3) за користування Єдиними та Державними реєстрами, відповідно до статті 29 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень».

Згідно статті 42 Закону України «Про нотаріат» оформлення документів (вчинення нотаріальних дій) здійснюється приватним нотаріусом після їх оплати, а також у передбачених законом випадках після сплати до

бюджету податку з доходів фізичних осіб та в день подачі всіх необхідних документів .

Оплата вчинюваних нотаріальних дій регулюється статтею 31 Закону України «Про нотаріат» та пунктом 3 глави 16 розділу I Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5.

Ці норми передбачають, що приватні нотаріуси за вчинення нотаріальної дії стягують плату, розмір якої визначається за домовленістю між нотаріусом та громадянином або юридичною особою, але не менше розміру ставок державного мита, що справляється державними нотаріусами за аналогічні нотаріальні дії.

Оплата додаткових послуг правового характеру, що надаються приватними нотаріусами і не відносяться до вчинюваної нотаріальної дії, провадиться за домовленістю сторін.

Також слід зазначити, що при здійсненні нотаріальних дій, приватні нотаріуси вносять в Державні та в Єдині реєстри Міністерства юстиції України інформацію, а також отримують інформацію реєстрів, а саме з: Єдиного реєстру довіреностей, Спадкового реєстру, Державного реєстру обтяжень рухомого майна, Державного реєстр речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень.

За користування даними таких реєстрів також стягується плата, встановлена відповідними нормативно-правовими актами (зокрема, Наказом Міністерства юстиції України від 25.12.2008 р. №2265/5 «Про затвердження тарифів за надання послуг з користування реєстрами», наказом Міністерства юстиції України «Про затвердження Положення про Спадковий реєстр» від 07.07.2011 № 1810/5, тощо.

На відміну від державних нотаріусів, які, вчиняючи нотаріальні дії, стягують державне мито, приватні нотаріуси справляють плату.

Але, якщо ставки державного мита є чітко визначеними, то розмір плати приватному нотаріусу визначається на розсуд нотаріуса та особи, яка до нього звернулася (за їх спільною домовленістю). Разом з тим мінімальна межа розміру плати приватному нотаріусу також пов'язується законодавцем із визначеними ставками державного мита. Згідно статті 31 Закону України «Про нотаріат» та пункту 3 глави 16 розділу I Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, приватні нотаріуси за вчинення нотаріальних дій справляють плату, розмір якої визначається за домовленістю між приватним нотаріусом та фізичною або юридичною особою, але не меншу від розміру ставок державного мита, яке справляється державними нотаріусами за аналогічні нотаріальні дії.

Плата за домовленістю може включати в себе витрати на технічне, програмне забезпечення діяльності робочого місця нотаріуса та його обслуговування, правовий аналіз документів, поданих для вчинення нотаріальної дії, складання проекту та виготовлення договору, виготовлення копій документів, що долучаються до примірника договору та інші витрати, пов'язані із здійсненням професійної діяльності.

Таким чином, мінімальний розмір плати за кожну нотаріальну дію чітко встановлений на законодавчому рівні. При цьому законом не передбачено будь-яких обмежень її максимального розміру.

Крім того, згідно з положеннями статті 4 Закону України «Про нотаріат», нотаріус має право також на отримання плати за надання додаткових інформаційно-технічних послуг. Питання розміру їх оплати не врегульовано взагалі. Враховуючи, що надання такого виду послуг (наприклад, роздрукування тексту, копіювання документів тощо) відбувається за розсудом нотаріуса, а тому ґрунтується на засадах диспозитивності, розмір їх оплати також визначається за домовленістю між нотаріусом та особою, яка звернулася до нього.

Так, відповідно до підпункту 1.19 пункту 1 глави 2 розділу II та підпункту 3.29 пункту 3 глави 10 розділу II Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, нотаріус зобов'язаний видати сторонам правочину письмову довідку про розмір плати за вчинення відповідної нотаріальної дії. Така довідка має бути підписана нотаріусом та скріплена його печаткою.

- А у разі заведення спадкової справи та встановлення складу спадкового майна нотаріус надає спадкоємцю письмову довідку щодо переліку документів, необхідних для оформлення спадщини та видачі свідоцтва про право на спадщину, із зазначенням розміру плати за вчинення відповідних нотаріальних дій, яка визначена державним нотаріусом або щодо якої було досягнуто домовленості між приватним нотаріусом та спадкоємцем до заведення спадкової справи.

Варто зазначити, що в окремих випадках особа, яка звернулася до нотаріуса, зобов'язана нести додаткові витрати, які не належать до плати за вчинення нотаріальної дії, але без яких нотаріальна дія не може бути вчинена (наприклад, витрати на проведення експертизи документа, витрати, пов'язані з передачею заяви поштою, тощо).

Також необхідно зазначити, що згідно пункту 7 частини 1 статті 49 Закону України «Про нотаріат», однією з підстав для відмови у вчиненні нотаріальної дії є невнесення платежів за вчинення нотаріальної дії.

В будь-якому випадку, нотаріус зобов'язаний надати особі, яка до неї звернулася для отримання нотаріальних послуг більш детальну інформацію стосовно категорій осіб, які згідно з чинним законодавством звільняються від сплати окремих платежів та суму, яку необхідно сплатити за відповідні нотаріальні послуги.

**Відділ з питань нотаріату
Головного територіального
управління юстиції
у Кіровоградській області**

18.06.2018